

Nieuwsbrief 31

NAJAAR 2020

Stichting Rudolf Steiner Vertalingen

Stichting Rudolf Steiner Vertalingen
Nieuwsbrief nr. 31 najaar 2020

Secretaris

Mayke Marechal-de Witt Hamer
Boswachtersveld 203
7327 JS Apeldoorn
secretaris@steinervertalingen.nl

Penningmeester

Floris Lambrechtsen
Kadoelenweg 220
1035 NN Amsterdam
penningmeester@steinervertalingen.nl

www.steinervertalingen.nl

Triodos Bank NL80 TRIO 0212 1852 25
ING NL88 INGB 0000 6983 88
KVK Utrecht 41183837

Bestuur

Jeannette Boertien, voorzitter
Mayke Marechal-de Witt Hamer, secretaris
Floris Lambrechtsen, penningmeester

Redactie

Frans van Bussel
Michel Gastkemper
Jana Loose

Uitgever

Hapé Smeele i.o.v. Steinervertalingen

Redactie Nieuwsbrief

Jana Loose

Vormgeving

Angelique Kleijne

Afbeelding omslag

Omslagontwerp van Angelique Kleijne
voor de uitgave *Verborgene geschiedenis –
Open toekomst*

Veranderingen, keerpunten in de tijd

In september 2014 vierden we het 25-jarig bestaan van de Stichting Steiner Vertalingen in De Kunsthal in Rotterdam, waar toen de tentoonstelling over het werk van Rudolf Steiner te zien was. Op dat bijzondere moment in onze geschiedenis nam Jana Loose het voorzitterschap over van Michiel ter Horst. Met veel enthousiasme en kennis heeft Jana sindsdien haar taak als voorzitter vervuld. Een grote en ingewikkelde taak was onze verzelfstandiging als uitgever. Onder Jana's rustige en bezield leiding werd deze spannende periode waarin wij naar zelfstandigheid konden groeien, een mooie tijd. Wij zijn haar dankbaar voor de aandacht en de energie die zij gegeven heeft aan de Steiner Vertalingen.

Het goede bericht is dat Jana blijft. Om haar redactionele ervaring en kennis van de antroposofie werd zij al vaker betrokken bij het werk van de redactie, dat werd steeds meer, en dat is nu uitgemond in haar benoeming tot lid van de redactie. Daar zijn wij heel blij mee.

Gelukkig voor mij als nieuwe voorzitter is zij ook bereid mijn

inspirator en *sparring partner* te zijn. Met Jana als schakel zien wij uit naar een mooie en vruchtbare samenwerking tussen bestuur en redactie.

*‘Het nieuwe boek
is een zoektocht
naar onderliggende
geestelijke krachten.’*

Iedere nieuwe publicatie vervult ons met trots en dankbaarheid. Dit keer is het thema geschiedenis – de spirituele ontwikkeling van de mens in het verleden en zijn weg naar de toekomst. Frans Lutters vervulde de rol van samensteller van deze uitgave en schreef een nawoord bij het historische deel van het boek.

Het nieuwe boek *Verborgene geschiedenis – Open toekomst* is geen zoektocht naar historische geheimen, maar naar de onderliggende geestelijke krachten die in de mensheid en haar geschiedenis werken. Rudolf Steiner zegt daarover: ‘Wij kunnen de ontwikkeling van de mensheid eigenlijk pas volledig begrijpen als

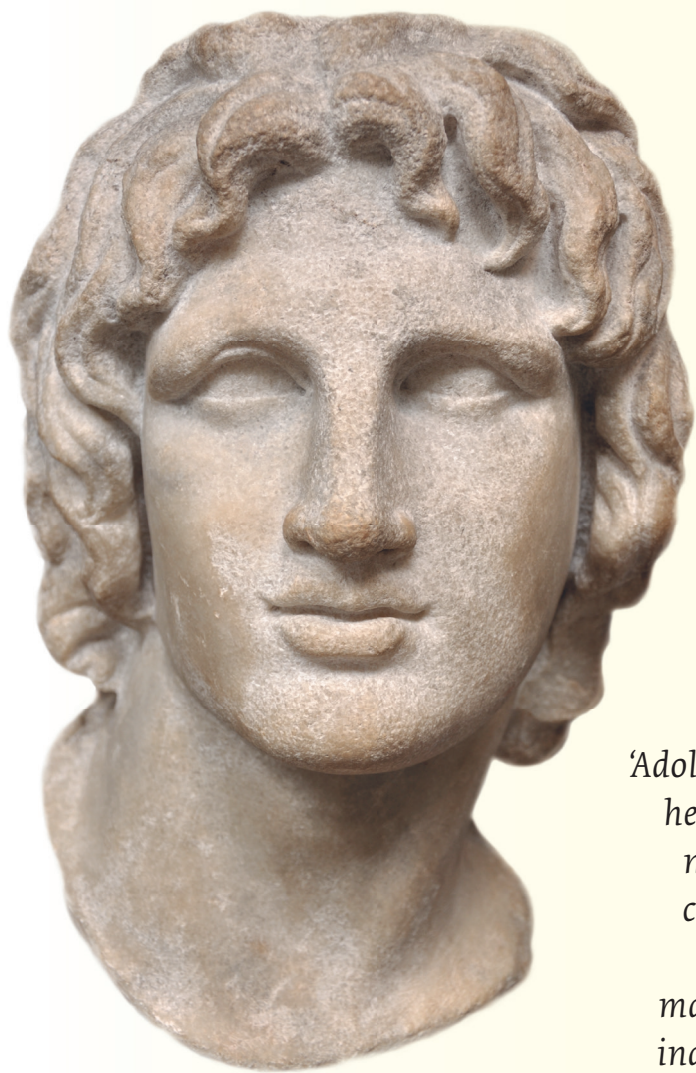
we onze blik niet alleen richten op wat zich bij wijze van spreken voor de coulissen van het wereldgebeuren afspeelt, maar ook op wat achter die coulissen ligt.’

Rudolf Steiner wijst op de noodzaak dat wij ons als mensen steeds weer bewust worden van de kosmos, die in het aardse doorwerkt en waarmee wij als mensen in verbinding staan. In de vijfde voordracht *Omwentelingen in de tijd* zien wij de geheimzinnige ontwikkeling en werkzaamheid van de kosmische geesten tijdens de evolutie van de mensheid. De mensheid en de kosmos op weg naar de toekomst, zo zou je dit boek heel kort kunnen samenvatten.

Allen die onze vertalingen een warm hart toedragen en allen die deze als begunstiger financieel steunen, danken wij hartelijk!

*Met een hartelijke groet
namens het bestuur,*

*Jeannette Boertien,
voorzitter*

‘Adolescenten hebben het nodig om contact te kunnen maken met individuele impulsen, zoals die van Alexander de Grote.’

De samenhang der dingen

Over *Verborgen geschiedenis – Open toekomst*

Al vanaf zijn middelbareschooltijd speurde Frans Lutters in de boekenkast van zijn ouders, geboeid als hij was door verhalen over mensen en gebeurtenissen die een belangrijke rol speelden in onze geschiedenis. Hij ging theologie studeren en besloot later naar de Pedagogische Academie te gaan, toen hij eenmaal wist dat hij vrijeschoolleraar wilde worden. Veertig jaar staat hij nu al voor de klas aan de bovenbouw van de Vrijeschool Zeist, waar hij periodeonderwijs in geschiedenis en levensbeschouwing ('oriëntatie') geeft. Frans werkte mee aan de samenstelling van het zojuist verschenen boek 'Verborgen geschiedenis – Open toekomst' en schreef er in zijn nawoord een uitgebreide toelichting bij. Voor deze Nieuwsbrief vroegen we hem naar wat hem hiertoe heeft bewogen.

Frans: 'Binnen de antroposofie is mijn eigen fascinatie voor de ontwikkeling van de mensheid en de wereld de grote drijfveer. Het duurde wel een tijd voor ik de antroposofie vond. Toen ik nog theologie studeerde, was mijn grote vraag: 'Wat is de samenhang der dingen? Is er een diepere laag te vinden, en zo ja, is die laag aan de hand van de fenomenen goed te beschrijven?'

Krachtwerkingen

'Ik merk dat wat er vanuit abstracte wetmatigheden wordt beweerd vaak hypothetisch is. Het mooie bij Rudolf Steiner vond ik het hele concrete aan de ene kant, en aan de andere kant de vergezichten. En dan was er ook nog een heel andere, ver-

diepende laag. Daarover sprak professor Lievegoed bij de openingsvoordracht van het studiejaar aan de Pedagogische Academie. Hij vertelde dat je jezelf kunt voorstellen dat alle inslagen in de wereld, in de natuur en in de mens krachtwerkingen zijn van geestelijke wezens. Het besef dat ik mezelf bij zulke inslagen kan afvragen: 'Wat is dat? Welk wezen staat daarachter?' maakte dat dit een kantelpunt werd in mijn eigen ontwikkeling. Wat mij enorm raakte, was dat Lievegoed daarbij de namen van de christelijke hiërarchieën noemde. In de theologie kende ik die als geloofsinhoud, maar hier was het een kennisthema. In *Verborgen geschiedenis – Open toekomst* is dit nu juist het achterlig-

gende thema. In dit boek ontmoet je persoonlijkheden die zulke inslagen meemaken, en die daarbij als het ware ‘instrument’ zijn doordat de hiërarchieën door hen heen werken. Maar tegelijkertijd zijn ze ook weer niet helemaal instrument, omdat ze zelf ontwikkelingen doormaken die samenhangen met vroegere levens en verbindingen. Daarom vind ik de vertaling van de Duitse titel *Okkulte Geschichte* in *Verborgen geschiedenis* interessant en terecht. ‘Occult’ kan namelijk de connotatie hebben van een geheim, van een sleutel die je niet kunt vinden, van iets waarvoor je ingewijd moet zijn. Terwijl het juist zo is dat Steiner je binnen in die verborgen laag brengt.’

Een bepaalde lichtheid

‘In mijn studie theologie leerde ik filosofen en theologen kennen, bijvoorbeeld Thomas van Aquino, of Franciscus van Assisi, persoonlijkheden die een bepaalde openbaring op hun manier representeren, maar waarbij een stukje innerlijke werkelijkheid verborgen blijft. Voor een jonge student die de verborgen werkelijkheid wil vinden, speelt de professor een belangrijke rol.

Veel persoonlijkheden en thema’s van de ‘verborgen geschiedenis’ vormen de achtergrond van het periodeonderwijs dat ik aan de bovenbouw van de vrijeschool geef.

Zo zijn dat in de twaalfde klas *Faust*, in de elfde *Parcival* en in de tiende het *Nibelungenlied*. De thema’s zijn (cultuur)historisch, maar toch wend ik ze ook aan bij het levensbeschouwelijke onderwijs. Steiner zegt dat je die verhalen niet symbolisch of allegorisch vertellend moet behandelen, maar zo dat ook de historische werkelijkheid áchter die gebeurtenissen meeklinkt. De historische component is belangrijk om het verhaal te begrijpen. Door het jarenlange leraarschap ben ik getraind om door historische verhalen heen te kijken, ook al is dat soms lastig, en me af te vragen wat erachter zit. Je hebt daarvoor een bepaalde lichtheid nodig, om zo te kunnen lezen dat je de diepere lagen die zich pas geleidelijk openbaren, kunt zien. Vaak gaat het om fragmenten van een veel groter verhaal dat erachter verborgen ligt. Deze grotere historische werkelijkheid laat Steiner in deze voordrachten tot uitdrukking komen.’

Meer een ree dan een wolf

‘Mijn ervaring is dat een 16-jarige een fundering vindt in die laag achter de werkelijkheid. Adolescenten hebben het nodig om contact te kunnen maken met individuele impulsen, zoals die van Alexander de Grote (in de tiende klas). Dat lukt vaak niet in één keer. In het reguliere onderwijs worden historische

dadens beschouwd als verleden tijd en afgesloten. In het vrijeschoolonderwijs is het belangrijk om die personages te leren kennen als persoonlijkheid. Ze zó te leren kennen dat je ermee bevriend wilt worden – of juist zeker weet dat je dat niet wilt. Zelf heb ik met name door de voordrachten uit *Verborgene geschiedenis* een belangrijke toegang tot die dimensie gevonden.

Bij de gedachte aan wedergeboorte kun je in een stemming komen die Nietzsche eens beschreef als ‘de eeuwige terugkeer van het gelijke’. Maar Steiner geeft duidelijk aan dat geschiedenis niet lineair is maar sprongen maakt, zoals een plant die knopen vormt van waaruit de groei verdergaat. Hier raken we aan het spannende thema van karma en reïncarnatie. Je kunt je afvragen of iemand ‘wortel’-, ‘blad’-, ‘bloem’- of ‘zaad’-karakter heeft. Steiner begint zijn verhaal vaak bij de eerste ‘blad’-vorming, bij het grote motief. In *Verborgene geschiedenis* begint dat met Gilgamesj, die een koning is, in de stad woont en wetten uitvaardigt, en zijn vriend Enkidoe, een wezen dat nog heel dicht bij de natuur staat, een heel jong aardewezen, bijna niet te onderscheiden van de dierenwereld, maar met een enorme uitstraling, een glans. Ik denk dan meer aan een ree dan een wolf. Om een juist beeld te krijgen

JEANNE D'ARC
KATHEDRAAL VAN REIMS
FOTO: JANA LOOSE

‘Het is
belangrijk
personages
zó te leren
kennen
dat je
ermee
bevriend
wilt
worden –
of juist
niet.’

helpt het om er zo naar te kijken en over te spreken. Ik heb ieder jaar in mijn lessen veel kansen om die grote verhalen zo te behandelen en te verzorgen dat ik ervan kon gaan houden.

In de latere voordrachten in deze bundel worden personen slechts kort genoemd, zoals Jeanne d'Arc (15e eeuw) en Johannes Scotus (9e eeuw), van wie Steiner zegt dat in hen beiden 'eenzelfde wezen werkt'. Maar ze worden wel zo beschreven dat je kunt gaan voelen dat door hen heen een verwante inspiratie of geestwind waait. Je kunt daarnaar luisteren als naar muziek: Scotus is een toon, Jeanne is een andere toon, maar het interval blijft tussen hen bestaan. Het karmagegeven zou je een 'intervallen-gegeven' kunnen noemen. Ik denk dat Steiner zelfs een heel bepaalde methodiek gebruikte door details weg te laten en personen of gebeurtenissen alleen maar te karakteriseren, te schetsen. Een goede schets toont het karakter, dat zou een sleutel voor de lezer kunnen zijn: neem de schets serieus! Vooral in de eerste voordracht verschijnen heel veel mensen ten tonele, en je springt als lezer ook van de ene tijd naar de andere. Maar toch, als je verder leest, dan zie je dat hij hier eerst een bodem legt en veel vragen openlaat. Je kunt het zien als een oefening om actief

en levendig te leren denken. Je kunt delen van de inhoud zelfs meditatief opnemen. Daardoor beginnen de voordrachten te spreken, en kan de verborgen inhoud zich openbaren.'

Sociale kracht

'In onze tijd komt het erop aan elkaar zo te zien als Rudolf Steiner dat doet in deze cyclus. Ieder mens draagt een missie in zich, ieder mens telt. Je missie hangt samen met anderen en met de eerdergenoemde 'bladvorming'. Dat wordt pas duidelijk als je de voorgeschiedenis doordenkt en jezelf afvraagt: Wat bezielt een mens? Welke kwaliteit brengt hij mee, in onze tijd, staande in een bepaalde positie, in samenhang met andere mensen? Zelfs het leed dat je meemaakt, hoeft niet een persoonlijk lot te zijn. Het gaat om de samenhang tussen de individuele biografie en de actualiteit van de wereld. Als je zo naar mensen kunt kijken, juist ook nu in deze tijd van de COVID-19-crisis, gaat daarvan een geweldige sociale kracht uit. Het is een kracht die maakt dat je voor de ander een 'verloskundige' kunt zijn, die de ander op weg helpt naar de toekomst, als lotgenoot.'

Jana Loose

Zien & grijpen van een nieuw patroon

Ik hoorde eens het verhaal van een dame die een Indiase weverij bezocht. In haar bewondering voor de radde bewegingen waarmee de wevers de ingewikkelde patronen tevoorschijn toverden, vroeg zij een van de wevers die bewegingen eens langzaam aan haar voor te doen. De man blokkeerde volledig en stak zijn handen vertwijfeld in de lucht...

Iets in de verte verwants overkomt mij bij de vraag van de Nieuwsbrief-redactie om een boekje open te doen over het vertaal-ambacht dat ik – naast het redactiewerk – nu al zo'n 35 jaar beoefen. Want vertalen, dat is iets weven waarvan het grondpatroon weliswaar gegeven is, maar wat nu in een ander, natuurlijk wel verwant patroon moet worden uitgevoerd. Elke Duitse zin moet terugkeren in een zinvolle Nederlandse schikking, liefst met behoud van zijn kleur. De snelheid van het oorspronkelijke weven is daarbij natuurlijk niet haalbaar. Maar een bepaalde *flow* moet er toch zijn. Elke nieuw geweven Nederlandse zin komt tot stand in een deels intuïtief zien en grijpen van het nieuwe patroon.

De kunst van het lezen

Ik krijg vaak, als mensen horen wat voor werk ik doe, de opmerking: 'Dan zul je intussen wel heel diep in de antroposofie zitten.' Of, een graadje kritischer: 'Dan moet je toch wel heel goed begrijpen wat die ingewijde bedoelt!'

Dat is een misverstand. Je moet als vertaler in de eerste plaats goed kunnen *lezen*. Het helpt natuurlijk enorm als je al goed bekend bent met antroposofie en de nodige originele Steiner-teksten hebt door-gewerkt. Die bodem is nodig. En je moet een gevorderde kennis hebben van de Duitse taal. Maar de basis is begrijpend en voelend lezen.

Een simpel voorbeeld. In *Aus der Akasha-Chronik* schetst Steiner in het hoofdstuk 'Unsere atlantische Vorfahren' het ontwikkelingsstadium van de Rmoahals. Ik las daarin lang geleden de zin: 'Das Gedächtnis dieser Rasse war vorzüglich auf lebhaftes Sinneseindrücke gerichtet.' Het woord 'vorzüglich' kende ik in de betekenis van 'voortreffelijk'. Maar daarmee kreeg dit zinnetje toch iets vreemds. Ik pakte het woordenboek erbij en vond als

ook
ten 0.2 uit
ar ⇒ waar men mee
en, laten zien.
(o.) 0.1 prestigeobject, paradepa
voor-, oertijd, prehistorie.
1 voortijdig, te vroeg.
h 0.1 uit de voor-, oertijd.
sur (v.) 0.1 voorcensuur.
ehen 0.1 naar voren trekken 0.2 voortrekken, be-
oordelen 0.3 de voorkeur geven aan 0.4 vervroegen
0.5 dichttrekken (gordijnen) ♦ 1.4 vorgezogene Wahlen
vervroegde verkiezingen.
Vorzimmer (o.) 0.1 voorvertrek
0.3 voortrein, extra trein ♦ 3.1 jmd. hat viele V
iem. heeft vele goede, voortreffelijke eigensch
einer Sache den ~ geben aan iets de voorke
vorzüglich 0.1 voortreffelijk ♦ 1.1 mit ~
met de meeste hoogachting.
Vorzugsaktie (v.) 0.1 preferent aand
Vorzugsaktionär (m.) 0.1 prefer

*‘Talloze
twijfels en
daaropvolgende
ontdekkingen
vormen op den
duur de kennis
maar ook de
intuïtie van
de vertaler.’*

tweede betekenis: ‘vooral’ of ‘bij uitstek’. Juist, dat is het hier. (Zeg nu niet dat dit voor de hand ligt; er circuleert een Nederlandse vertaling van dit boek die hier ‘voortreffelijk’ geeft.)

Talloze twijfels en daaropvolgende ontdekkingen van dit slag vormen op den duur de kennis maar ook de ‘intuïtie’ van de vertaler. Bovenstaand leermoment was nog een ‘makkie’. Veel verraderlijker zijn woorden als *indem*, *allerdings*, *überhaupt* of *eben*, die per stuk minstens een handvol betekenissen hebben. Welke betekenis het in het individuele geval moet zijn ‘zie je pas als je het doorhebt’.

De binnenkant van het vertalen

En wat als je iets niet ‘doorhebt’, als je niet begrijpt wat Steiner hier in hemelsnaam wil zeggen? Vanzelfsprekend overkomt me dat. Als ook mijn collega’s of geraadpleegde deskundigen het niet weten, dan rest niets anders dan recht-op-en-neer vertalen wat er staat – wat me een hoogst ontevreden gevoel bezorgt. Waarom? De woorden zijn toch keurig vertaald?

Het interessante is: zo werkt dat niet. Ik behoor als vertaler twee heren te dienen, de auteur en de lezer, en als ik de eerste heer zelfs niet elementair begrijp, voelt dat alsof ik de tweede heer een lege schaal aanbied.

De taak van een vertaler is in wezen niet woorden van de ene in de andere taal 'over te zetten', maar begrip, gevoel en intentie van de ene mens aan de andere over te brengen. Pretentieus? Ik weet al te goed hoe pover me dat vaak lukt. Aan de andere kant gebeurt het dat ik lange passages kan verwerken als in een stroom, met telkens kleine momenten van inspiratie. Steiner vertalen is dus geen techniek – Google zal er nooit iets van terechtbrengen – maar heeft een vonk van kunstzinnigheid nodig. Zoals overigens geldt voor het vertalen van iedere niet-technische, niet-juridische tekst.

Daaruit volgt meteen: leg tien vertalers een alinea uit een voordracht van Rudolf Steiner voor, en je krijgt tien verschillende vertalingen. De vertaler geeft de tekst altijd, hoe bescheiden ook, zijn of haar persoonlijke kleur mee.

'De vertaler geeft de tekst altijd, hoe bescheiden ook, zijn of haar persoonlijke kleur mee.'

De buitenkant van het vertalen: van Duits naar Nederlands

Dit is een heikel onderwerp. 'Heikel' werd ooit als germanisme veroordeeld, maar heeft als zoveel andere oorspronkelijk on-Nederlandse woorden burgerrecht gekregen. Toch behoort het tot de beroepseer van de vertaler aan dat proces niet te willen bijdragen. Dat gebeurt al genoeg in antroposofische ledengroepen, waar de vele samenstellingen met 'geest' – geestwezen, geestkrachten, geestzelf –, de 'antroposofische inhouden', de 'samenhangen', het 'beleven of leren aan' en vooral het 'zich uiteenzetten met' een heel eigen dialect vormen. Natuurlijk is zo'n ontwikkeling niet onbegrijpelijk, maar we keren ons daarmee onnodig in onszelf.

Lees en beluister hoe de Nederlandse taalgeest zich in de loop van de tijd los van de Duitse heeft ontwikkeld. Wij ballen bijvoorbeeld de woorden minder samen. Wij spreken van geestelijke wezens en geestelijke krachten. 'Geestkrachten' kennen wij niet, wel 'geestkracht', maar dat betekent bij ons iets anders. Het woord 'geestzèlf' is een kleine ramp. Hoor hoe het meestal wordt uitgesproken: geestzèlf, geestzèlfcultuur. Wie de klemtoon zo legt, begrijpt misschien wel het begrip, maar niet het woord. 'Geestelijk zelf', dat zou de natuurlijke Nederlandse woordvorming zijn.

Tot slot: geeft Rudolf Steiner aanwijzingen voor het vertalen van zijn werk?

Mij is maar één geval bekend waarin Steiner vragen in die richting rechtstreeks beantwoordt. Mevr. A. Wagner-Gunnarson legde hem enkele schriftelijke vragen voor betreffende de vertaling van de mysteriedrama's in het Zweeds. Ik licht de vier belangrijkste vragen eruit, met Steiners antwoorden cursief.

– 'Is het belangrijk dat het aantal lettergrepen per regel hetzelfde is

als in het origineel?' *Niet het aantal lettergrepen is belangrijk, alleen het ritme.*

– 'Of kun je dat zonder problemen doen zoals het het makkelijkst uitkomt?' *Niet het gemak kan de doorslag geven, maar de aanpassing aan de inhoud.*

– 'Heeft het een speciale betekenis dat het ritme af en toe verandert?' *Dat hoeft niet strikt te worden aangehouden.*

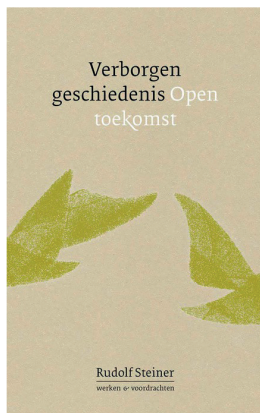
– 'Is het aan te bevelen om woorden te kiezen die zo dicht mogelijk bij de Duitse liggen?' *'Das kann man wohl nicht, wenn man den wahren Sinn haben will.'*

Ik vond dit laatste antwoord te belangrijk en te mooi om het alleen in vertaling aan te halen. Bovendien laat de vertaling zien hoe vrij je moet zijn om sfeer en strekking in hedendaags Nederlands weer te geven. Hier mijn worp: 'Dat kunt u waarschijnlijk niet, als u de juiste betekenis wilt treffen.'

Frans van Bussel

Vrijheid is eigenlijk alleen te begrijpen
vanuit begrippen die niet uit de materiële
wereld afkomstig zijn.

Rudolf Steiner

Wat is de kern van wat zich voor mij verbergt?

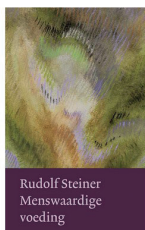
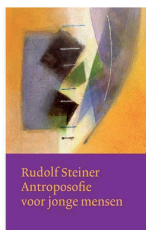
Soms komt geschiedenis heel dichtbij. Een coronavirus veroorzaakte in 2020 een wereldwijde pandemie. In 1918, aan het einde van de Eerste Wereldoorlog, brak de Spaanse griep uit.

Rudolf Steiner schetst in deze voordrachten ons eigen tijdperk, waarin bewustzijn en wetenschap een grote rol spelen en waaruit de directe geestelijke leiding zich steeds verder heeft teruggetrokken – zodat wij vrij onze wegen kunnen kiezen en tot eigen inzichten kunnen komen.

Aan de oude verborgen geschiedenis is een eind gekomen. De mensheid staat op eigen benen. Wij dragen zelf de verantwoordelijkheid voor ons leven en dat van de aarde.

Medio oktober verkrijgbaar in geselecteerde boekhandels en in onze online webwinkel.

Recente (her)uitgaven

Steiner Vertalingen: Kenniscentrum online

De wens bestond al langer, maar liet zich niet onmiddellijk realiseren nadat de Steiner Vertalingen begin 2019 verzelfstandigde tot uitgever van haar eigen boeken. Een tijdelijke website moest uitkomst bieden. Maar na een kleine twee jaar is het nu dan toch zover: het begin van een waarlijk Rudolf Steiner kenniscentrum in het Nederlands is online. Gewoon te vinden via het oude vertrouwde adres www.steinervertalingen.nl.

Wie had dat ook anders moeten doen dan de Steiner Vertalingen? Die bezit een grote hoeveelheid materiaal en dus kennis van en over Rudolf Steiner, met inmiddels, na bijna dertig jaar, zeventig uiterst zorgvuldig en fraai uitgegeven boeken. Van de vroegste door Steiner geschreven werken, zoals *Waarheid en wetenschap* en *De filosofie van de vrijheid*, tot aan de in zijn laatste levensjaren gehouden voordrachten, zoals *Het bewustzijn van de ingewijde* en *Apocalypse en priesterschap*.

De indeling van de website

Al die werken zijn op de website overzichtelijk samengebracht bij

Boeken, een overzicht dat van veel zoekmogelijkheden is voorzien. De boeken zijn niet alleen te vinden op thema en trefwoorden, maar ook op samensteller, inleider, vertaler en de bron in de officiële Duitse *Gesamtausgabe*.

In *Onze droom* zet oud-voorzitter en erebestuurslid Michiel ter Horst uiteen wat ten grondslag ligt aan het ontstaan van de Steiner Vertalingen: liefde voor de antroposofie en liefde voor de Nederlandse taal. Om vanuit deze twee uitgangspunten te kunnen beschikken over een goede en stelselmatig samenhangende vertaling, in een eigentijdse uitvoering.

In *Kenniscentrum* komt een groot aantal teksten en artikelen aan bod die elk weer een ander aspect van de boeken belichten. Het nodige is afkomstig uit de inmiddels jaarlijks verschenen dertig nieuwsbrieven, waarvan de laatste tien ook integraal zijn te lezen.

De rubrieken *Rudolf Steiner* en *Over de stichting* verschaffen vervolgens

meer informatie en sluiten met *Contact* de rij.

Maar terug naar de boeken zelf, waar het uiteindelijk toch om gaat. Klikken we bijvoorbeeld op *Uit de sterren*, dan verschijnen niet alleen boekgegevens en de mogelijkheid het boek te bestellen, maar ook de inhoudsopgave en recensies. Vervolgens zijn letterlijk onder deze welkome gegevens achtergrondartikelen te vinden en zelfs het nawoord van Myriam Driesens. Tot slot kan er doorgeklikt worden naar andere boeken rond hetzelfde thema. De kennis is op deze manier inzichtelijk gerangschikt rond de verschillende uitgaven en kan makkelijk worden opgeroepen. Zo wordt de website tot een waar kenniscentrum over Rudolf Steiner zelf en over zijn boeken die in het Nederlands bij de Steiner Vertalingen zijn verschenen.

Vormgeving

De website is een ontwerp van grafisch vormgeefster Jannie de Groot en haar broer en websitebouwer Coos de Groot. Het ontwerp ziet er

prachtig uit, eenvoudig, maar toch kleurrijk en vol zeggingskracht. De bediening online en de toegang tot de verschillende onderdelen van de website is makkelijk, alles is via een paar muisklikken goed te bereiken. De Steiner Vertalingen hebben dankzij dit ontwerp nu ook een eigen en herkenbaar logo gekregen, dat bovenaan de website prijkt en prima past binnen het geheel van de uitgaven die in de afgelopen jaren zijn verschenen.

Verschillende fasen heeft de serie Steiner Vertalingen in drie decennia doorgemaakt. Eerst die van de representatieve selectie van 48 delen uit het verzameld werk, later de uitbreiding met de Nieuwe Reeks in de kleurrijke omslagen en tegenwoordig de moderne benadering en bezorging van het werk van Rudolf Steiner. Het is allemaal terug te vinden op de website www.steinervertalingen.nl.

Michel Gastkemper

Steiner Vertalingen als zelfstandig uitgever

Het jaar 2019 was een bijzonder jaar voor de Steiner Vertalingen. Het is het jaar waarin de stichting ging ondernemen: Steiner Vertalingen is nu zelfstandig uitgever. Wat betekent dat voor de koers, de organisatie en de financiën?

Koers

De prioriteit blijft onverminderd het vertalen en uitgeven van het werk van Rudolf Steiner, wel is de aandacht meer van binnen naar buiten verschoven. Het bestuur wil een brug slaan tussen het gedachtengoed van Steiner en een groeiende doelgroep van belangstellenden.

Organisatie

Vanuit een open houding naar de doelgroep zien we de noodzaak om de boeken inhoudelijk toegankelijk en ook beter beschikbaar

te maken. Hiertoe is het bestuur een samenwerking aangegaan met Hapé Smeele van Nachtwind, een bevlogen organisator en inspirerend boekenliefhebber. De redactie draagt zorg voor de inhoud van de teksten. Nachtwind ondersteunt het bestuur bij de vormgeving, productie en distributie en het beschikbaar houden van de vertaalde werken. De samenwerking resulteerde in onze eerste uitgave nieuwe stijl *Uit de Sterren. De lange weg naar de nieuwe geboorte*, vervolgens een herdruk van *Antroposofische wekspreuken* in de nieuwe uitvoering en maar liefst 14 herdrukken om de voorraad op peil te houden. Dit waren *Menswaardige voeding*, *De weg tot inzicht in hogere werelden*, *De wereld van de gestorvenen*, *De kringloop van het jaar*, *Vruchtbare landbouw*, *De filosofie van de vrijheid*, *Uit de schoot der goden*,

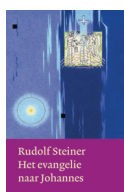
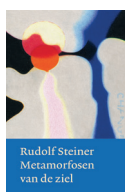
NIEUWE
BOEKEN
EN HER-
UITGAVEN
VANAF
2019

Metamorfosen van de ziel, De wetenschap van de geheimen der ziel, Inzicht in het mysterie van Golgotha, De sterrenwereld en de mens, Egyptische mythen en mysteriën, Het evangelie naar Johannes en Opvoedkunst.

Om alle uitgaven voor de redactie digitaal beschikbaar te hebben is een digitaliseringproject gestart met financiële ondersteuning van de Iona Stichting. Inmiddels zijn deze werkzaamheden afgerond en zijn er nu van alle titels digitale versies beschikbaar. Verder is de voorraad weggehaald bij het Centraal Boekhuis en in eigen opslag en beheer genomen, met een kostenreductie als gevolg. Daarnaast zijn in 2019 diverse boekhandels benaderd om de uitgaven onder de aandacht te brengen en zijn de boeken ook online te verkrijgen

‘Het eerste jaar als onderneming is een financieel succes gebleken. De opbrengst uit de boekenverkoop is meer dan verdubbeld en we hebben weer veel steun van onze begunstigers ontvangen.’

via www.steinervertalingen.nl. Tot slot zijn we voor de financiële administratie overgestapt naar een andere boekhouder, die de jaarrekening opstelt en een online boekhoudpakket aanbiedt.

Financiën

Het eerste jaar als onderneming is een financieel succes gebleken. De reserves zijn toegenomen door het positieve financiële resultaat en de stijging van de voorraad. Door het benaderen van de boekhandels en onder de aandacht brengen van de boeken (ook online) zijn de opbrengsten uit de boekenverkoop meer dan verdubbeld. Daarnaast hebben we weer stevige ruggensteun ontvangen van onze begunstigers. Als gevolg hiervan was het financiële resultaat positief. Dit succes is mede te danken aan de

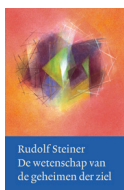
vruchtbare samenwerking tussen Steiner Vertalingen en Nachtwind.

Voor komend jaar is het duidelijk dat geplande boekpresentaties en inspiratie-bijeenkomsten voorlopig niet kunnen doorgaan en dat het bestuur nieuwe uitdagingen wachten in de verkoop. Het Centraal Boekhuis heeft zijn commissie op de verkoop verhoogd.

Graag sluit ik af met de hoop dat we dit jaar opnieuw de ruimhartige steun van onze begunstigers mogen ontvangen.

*Namens het bestuur van de Stichting
Rudolf Steiner Vertalingen,*

*Floris Lambrechtsen,
penningmeester*

Rudolf Steiner | werken & voordrachten

- Algemene menskunde als basis voor de pedagogie, GA 293
- Antroposofie. Een nieuwe benadering, GA 234
- Antroposofie voor jonge mensen, GA 217
- De antroposofische beweging I.
Ontstaansgeschiedenis, GA 257, *een keuze*, en GA 258
- De antroposofische beweging II.
Toekomstimpulsen, GA 260 en GA 260a, *een keuze*
- Antroposofische weepspreuken, uit GA 40
- Apocalypse en priesterschap, GA 346
- Het bewustzijn van de ingewijde, GA 243
- Het Bijbelse scheppingsverhaal, GA 122
- De bovenzinnelijke mens. Het leven na de dood, GA 231
- Brieven, *div. GA, een keuze*
- De christelijke inwijding en de mysteriën van de oudheid, GA 8
- Egyptische mythen en mysteriën, GA 106
- Het esoterische christendom, GA 118 en GA 130, *een keuze*
- Esoterische scholing, GA 264-268, *een keuze*
- Euritmetherapie, GA 315, *uitgave buiten de reeks Werken & voordrachten*
- Het evangelie naar Johannes, GA 103
- Het evangelie naar Lucas, GA 114
- Het evangelie naar Marcus, GA 139
- Het evangelie naar Mattheüs, GA 123
- De filosofie van de vrijheid, GA 4
- Gedichten, spreuken, meditaties, GA 40 *e.a.*
- Geesteswetenschap en geneeskunde, GA 312
- Genezend opvoeden. Over kinderen met een ontwikkelingsstoornis, GA 317
- Gezondheid, ziekte, genezing, *div. GA*
- Grondslagen voor een verruiming van de geneeskunde, GA 27
- Inzicht in het mysterie van Golgotha, GA 175, *een keuze*
- Jaarfeesten, *div. GA*
- Karma van het beroepsleven. Werken aan de toekomst, GA 172
- Karmaonderzoek 1, GA 240, *een keuze*, en GA 235
- Karmaonderzoek 2, GA 236, *een keuze*
- Karmaonderzoek 3, GA 236, GA 237 en GA 240, *een keuze*
- Karmaonderzoek 4, GA 237 en GA 240, *een keuze*
- Karmaonderzoek 5, GA 238
- Kerngedachten van de antroposofie, GA 26
- De kernpunten van het sociale vraagstuk, GA 23
- Kosmische hiërarchieën. De evolutie van aarde en mensheid, GA 110
- De kringloop van het jaar, GA 223 en GA 229, *een keuze*
- Kunst en cultuurvernieuwing, GA 275
- Macrokosmos en microkosmos, GA 119
- Meditatie, GA 12, GA 16 en GA 17
- Menswaardige voeding, *div. GA*

Metamorfosen van de ziel, GA 58/59,
een keuze

Mijn levensweg, GA 28

Mysteriedrama's I: De poort van de
inwijding *en* De beproeving van
de ziel, uit GA 14

Mysteriedrama's II: De wachter aan
de drempel *en* Het ontwaken der
zielen, uit GA 14

Mysterieplaatsen en inwijdings-
wegen, GA 232

Opvoeding en onderwijs. Spirituele
grondslagen, GA 305, *een keuze*

Opvoedkunst. Het hart van de
vrijeschool, GA 294

Over de drempel. Spirituele erva-
ringen, GA 147 *e.a.*

Sociale toekomst, GA 332a

Spiritualiteit en pathologie. Een
cursus voor artsen en priesters,
GA 318

De spirituele bronnen van de kunst,
GA 271

De sterrenwereld en de mens, *div.* GA

De strijd om het mens-zijn. Aspecten
van het kwaad, *div.* GA

Theosofie, GA 9

Uit de schoot der goden. De werkelijk-
heid van de evolutie, GA 132

Uit de sterren. De lange weg naar een
nieuwe geboorte, *div.* GA

Verborgene geschiedenis. Open
toekomst, *div.* GA

Voorbij de grenzen van de natuur-
wetenschap, GA 322

Vorm en beweging. Architectuur,
beeldhouwkunst, euritmie, *div.* GA

Vruchtbare landbouw op biologisch-
dynamische grondslag, GA 327

Waarheid en wetenschap *en* Filosofie
en antroposofie, GA 3 *en* GA 35,
een keuze

De weg tot inzicht in hogere werelden,
GA 10

Wegen naar Christus, GA 131

De wereld van de gestorvenen,
GA 141 *e.a.*

Wereldgeschiedenis in het licht van
de antroposofie, GA 233

Werkingen van het karma, GA 120 *en*
GA 135

De wetenschap van de geheimen der
ziel, GA 13

Het wezen van de kleuren, GA 291

Zintuigen en levensprocessen, *div.* GA

Voorgenomen thematische uitgaven

Pedagogie in deze tijd

Levenskunst

GA: onder dit nummer opgenomen in de
Rudolf Steiner Gesamtausgabe, Rudolf
Steiner Verlag, Dornach.

Begunstiger worden?

De begunstigers vormen het fundament van de Steiner Vertalingen. Met elkaar zorgen onze begunstigers ervoor dat het werk van Rudolf Steiner door ons kan worden vertaald en uitgegeven, waarmee het bereik en de betekenis van zijn werk in het Nederlandse taalgebied wordt vergroot.

Met een bedrag van minimaal € 65 per jaar steunen de begunstigers het werk van de stichting. Jongeren (tussen 18 en 25 jaar) doen dit door € 25 per jaar bij te dragen.

In principe verschijnen er iedere twee jaar drie nieuwe uitgaven, daarnaast zorgt de stichting dat de boeken voor de lezers beschikbaar blijven.

Begunstigers die in één keer een bedrag willen schenken van ten minste € 3.000, ontvangen de complete reeks van tot nu toe verschenen boeken. U kunt zich aanmelden als begunstiger door contact op te nemen met onze secretaris via secretaris@steinervertalingen.nl.

Bijdragen van begunstigers

De oproep aan begunstigers om een hogere bijdrage te schenken vanwege de nieuwe koers is in 2019 niet onbeantwoord gebleven en een aantal begunstigers is zeer royaal geweest. Daarnaast hebben wij een grote gift ontvangen van een stichting voor het digitaliseren van het oude deel van onze collectie; inmiddels zijn deze werkzaamheden afgerond. In het algemeen is het eerste jaar als zelfstandig uitgever zeer positief verlopen, mede dankzij de hogere opbrengst uit de verkoop van de uitgaven en de niet aflatende steun van onze begunstigers.

Namens het bestuur,

*Floris Lambrechtsen,
penningmeester*

Ja! Ik wil graag bijdragen aan het tot stand brengen van de editie *Rudolf Steiner | werken & voordrachten*. Hiernaast geef ik mijn keuze aan.

- Ik geef mij op als begunstiger en ben bereid tot een gift van € 65 per jaar. Ik ontvang de delen van het lopende jaar.
- Ik geef mij op als jonge begunstiger en ben bereid tot een gift van € 25 per jaar. Mijn geboortejaar is _____
- Ik geef mij op als decenniumbegunstiger. Ik maak een bedrag van € 3.000 over en ontvang de tot dusver verschenen delen gratis, plus de nieuw te verschijnen delen t/m 2020.
- Ik overweeg u te steunen met een periodieke uitkering of een legaat. Neemt u contact met mij op.

Bijdragen kunnen worden overgemaakt op de rekening bij de ING bank, nr. NL88 INGB 0000698 388 of de rekening bij de Triodos Bank, nr. NL80 TRIO 0212 1852 25 t.n.v. Stichting Rudolf Steiner Vertalingen te Zeist.

Naam _____ m/v

Adres _____

Postcode _____ Plaats _____

E-mailadres _____

Telefoon _____

Deze bon graag in een voldoende gefrankeerde envelop toezenden aan:

Voldoende
frankeren
s.v.p.

Stichting Rudolf Steiner Vertalingen
Boswachtersveld 203
7327 JS Apeldoorn